

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

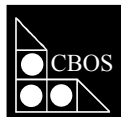
BS/77/2002

O DOPLATACH BEZPOŚREDNICH I INNYCH KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z NEGOCJACJAMI ROLNYMI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

O DOPLATACH BEZPOŚREDNICH I INNYCH KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z NEGOCJACJAMI ROLNYMI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

- Ponad połowa Polaków (59%) dostrzega potrzebę restrukturyzacji rolnictwa, między innymi zmniejszenia liczby gospodarstw i zwiększenia ich powierzchni oraz redukcji zatrudnienia w rolnictwie.
- Przeważająca część ankietowanych (55%) jest zdania, że fundusze z Unii Europejskiej przeznaczone dla wsi i rolnictwa powinny być wykorzystywane przede wszystkim na rozwój wsi - tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem, rozwój usług, infrastruktury na wsi. Natomiast ponad jedna trzecia (36%) sądzi, że priorytetem powinno być wsparcie rolnictwa.
- Ponad połowa badanych (56%) uważa, że Polska powinna bezwzględnie domagać się całości dopłat dla rolników od momentu uzyskania członkostwa w UE, nawet jeśli groziłoby to zablokowaniem negocjacji i pozostaniem naszego kraju poza tą organizacją. Nieco ponad dwie piąte ankietowanych (41%) sądzi natomiast, że polscy negocjatorzy powinni zgodzić się na częściowe dopłaty w pierwszych latach członkostwa, starając się, aby były one jak najwyższe.
- Mimo że zwolennicy twardych negocjacji w sprawie rolnictwa dominują liczebnie nad osobami nastawionymi bardziej kompromisowo, jednocześnie przeważa opinia, że dla polskiego rolnictwa korzystniejsze byłoby wejście naszego kraju do UE, nawet jeśli polscy rolnicy nie dostaliby od razu całości dopłat bezpośrednich, niż pozostanie poza tą strukturą. Z poglądem tym zgadza się co drugi ankietowany (51%), ponad jedna trzecia (35%) jest przeciwnego zdania.
- Zdecydowana większość badanych (71%) przyznaje, iż w gruncie rzeczy oczekiwanie, że polscy rolnicy otrzymają całość dopłat bezpośrednich od razu po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej, jest nierealne. Tylko 14% respondentów uważa to rozwiązanie za możliwe.
- Minimalny poziom dotacji dla polskich rolników, jaki w odczuciu społecznym byłby do przyjęcia, to średnio 66% tego, co otrzymują rolnicy w krajach Unii Europejskiej.

Upłynęły już trzy miesiące od momentu ogłoszenia stanowiska Komisji Europejskiej w sprawie finansowych warunków integracji polskiego rolnictwa z unijnym. Zostało ono bardzo krytycznie przyjęte w Polsce zarówno przez polityków, jak i społeczeństwo. Szczególnie wiele komentarzy wywołała proponowana wysokość dopłat bezpośrednich dla rolników. Wynik negocjacji w tej kwestii najprawdopodobniej w największym stopniu zaważy na postrzeganiu i ocenach skutków integracji dla wsi i rolnictwa, przede wszystkim przez samych rolników. Społecznym opiniom o dopłatach bezpośrednich i innym kwestiom związanym z negocjacjami rolnymi poświęciliśmy jeden z ostatnich sondaży¹.

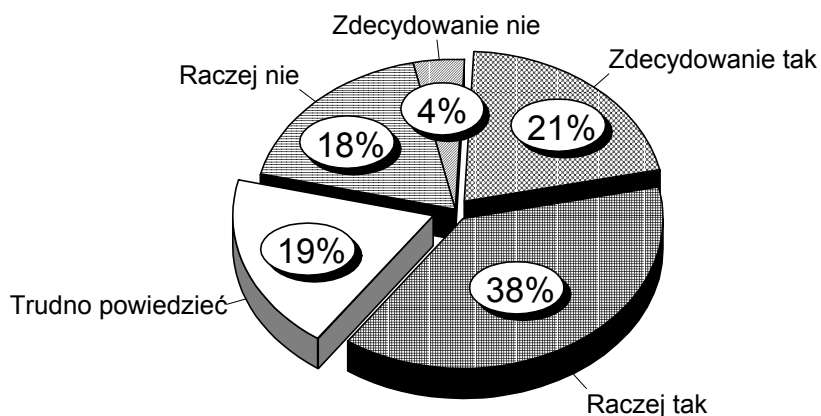
AKCEPTACJA ZMIAN W ROLNICTWIE

W związku z planowanym przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej coraz bardziej widoczna staje się potrzeba restrukturyzacji polskiego rolnictwa i przeobrażeń na wsi. Większość Polaków dostrzega konieczność zmian w rolnictwie polegających między innymi na zmniejszeniu liczby gospodarstw i zwiększeniu ich powierzchni oraz redukcji zatrudnienia w rolnictwie. Ponad połowa badanych (59%) zgadza się z opinią, że tego rodzaju przeobrażenia są konieczne. Nieco ponad jedna piąta (22%) jest przeciwnego zdania.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (143) przeprowadzono w dniach 5-8 kwietnia 2002 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

RYS. 1. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z NASTĘPUJĄCĄ OPINIĄ CZY TEŻ NIE: ZMIANY W POLSKIM ROLNICTWIE POLEGAJĄCE M.IN. NA ZMNIEJSZENIU LICZBY GOSPODARSTW I ZWIĘKSZENIU ICH POWIERZCHNI, PRZECHODZENIU CZĘŚCI ZATRUDNIONYCH W ROLNICTWIE DO DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ SĄ KONIECZNE, NIEZALEŻNIE OD TEGO, CZY POLSKA WEJDZIE DO UNII EUROPEJSKIEJ CZY TEŻ NIE?

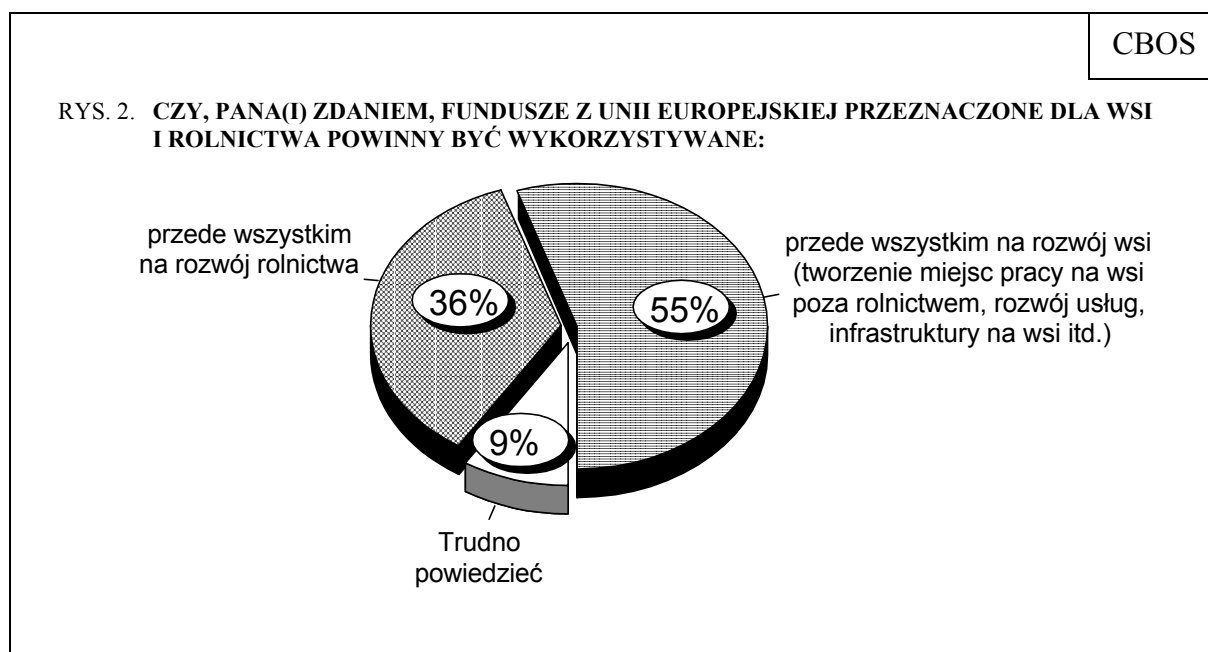

O konieczności zmian w polskim rolnictwie najczęściej przekonane są osoby z wyższym wykształceniem (84%), o stosunkowo wysokich dochodach (miesięcznie powyżej 800 zł) *per capita* w rodzinie (74%), dobrze oceniające swoją sytuację materialną (77%), a spośród grup społeczno-zawodowych: kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi niższego szczebla, badani pracujący na własny rachunek. Opinie o potrzebie przeobrażeń w rolnictwie przeważają jednak również wśród mieszkańców wsi (51%) oraz rolników (52%).

Niezbędność takich procesów, jak koncentracja ziemi czy zmiany w strukturze zatrudnienia na wsi dostrzega większość zwolenników PO (76%), PiS (71%), SLD (70%), PSL (61%), ale także znaczna część potencjalnych wyborców LPR (45%) i Samoobrony (42%). Przekonanie, że zmiany w polskim rolnictwie są konieczne, wyraża większość zwolenników integracji Polski z UE (71%), ale również przeważająca część jej przeciwników (44%).

WIEŚ CZY ROLNICTWO?

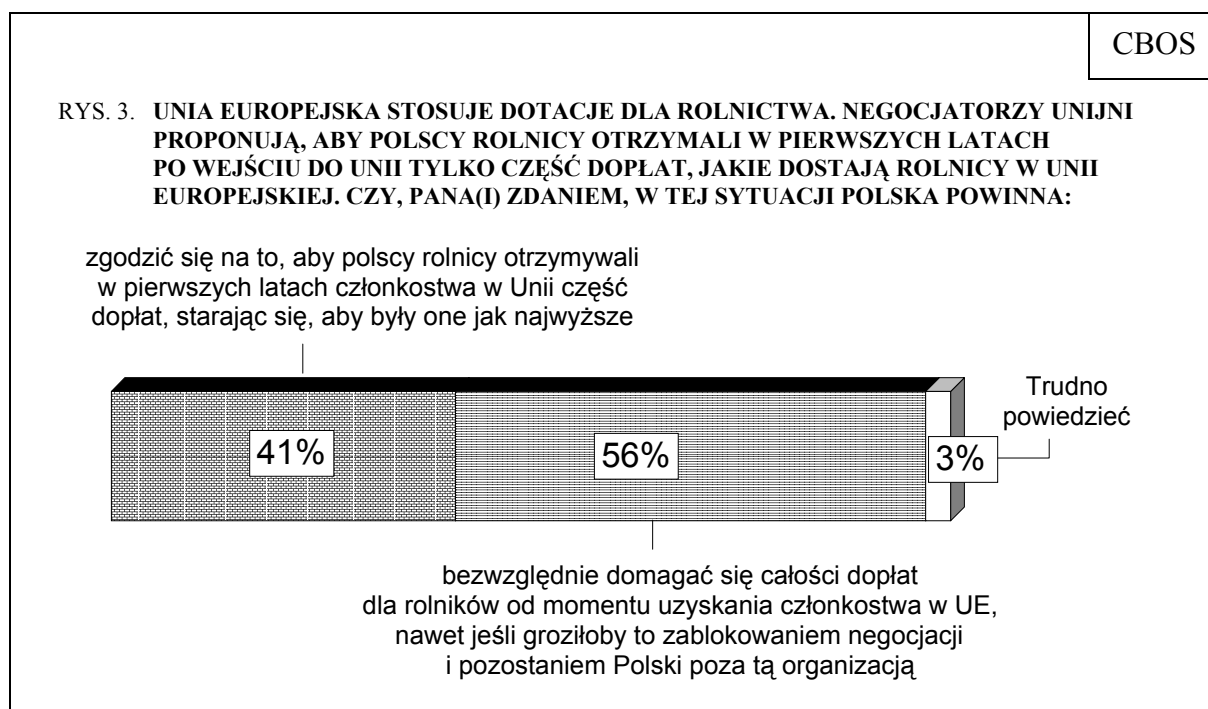
Istotą propozycji przedstawionych przez Komisję Europejską jest wspieranie przede wszystkim rozwoju wsi. Mimo że polscy rolnicy nie dostaną od razu pełnych dopłat bezpośrednich, Unia Europejska chce przeznaczyć znaczne fundusze na rozwój wsi - tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem, rozwój usług, infrastruktury na wsi. Położenie nacisku na rozwój wsi jest zgodne z odczuciami przeważającej części polskiego społeczeństwa (55%). Ponad jedna trzecia ankietowanych (36%) uważa natomiast, że fundusze unijne powinny być przeznaczone w głównej mierze na wsparcie rolnictwa.

Przeświadczenie, że środki finansowe z Unii Europejskiej powinny być wykorzystane przede wszystkim na rozwój wsi dominuje niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, również wśród mieszkańców wsi (61%) i rolników (56%).

NEGOCJACJE W SPRAWIE DOPŁAT BEZPOŚREDNICH DLA ROLNIKÓW - OCENY I POSTULATY

Mimo że w opinii przeważającej części ankietowanych środki finansowe z Unii Europejskiej powinny być skierowane przede wszystkim na rozwój wsi, nie oznacza to jednak poparcia dla rezygnacji z ubiegania się o pełne dopłaty bezpośrednie dla rolników. Ponad połowa badanych (56%) uważa, że Polska powinna bezwzględnie domagać się całości dopłat bezpośrednich od momentu uzyskania członkostwa w UE, nawet jeśli groziłoby to zablokowaniem negocjacji i pozostaniem naszego kraju poza tą organizacją. Nieco ponad dwie piąte ankietowanych (41%) sądzi natomiast, że polscy negocjatorzy powinni zgodzić się na częściowe dopłaty w pierwszych latach członkostwa, starając się zarazem, aby były one jak najwyższe.

Opinie na ten temat wiążą się przede wszystkim z wykształceniem badanych, przynależnością do grup społeczno-zawodowych oraz miejscem zamieszkania. Im niższe wykształcenie oraz mniejsza miejscowość, w której mieszka respondent, tym częstsze przekonanie, że należy upierać się przy żądaniu całości dopłat bezpośrednich dla rolników.

Wyraza je blisko dwie trzecie badanych z wykształceniem podstawowym (65%), nieco ponad jedna trzecia mających wyższe wykształcenie (35%), ponad dwie trzecie mieszkańców wsi (68%) i niespełna połowa mieszkańców dużych miast liczących ponad 100 tys. ludności. Stanowczej postawy polskich negocjatorów w sprawie wysokości dopłat bezpośrednich oczekują przede wszystkim sami rolnicy (86%).

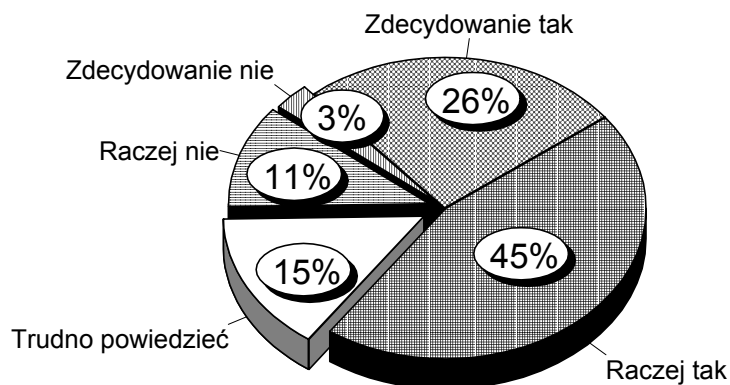
Stanowisko w tej kwestii bardzo wyraźnie dzieli elektoraty najważniejszych partii i ugrupowań politycznych. Za kompromisową postawą w negocjacjach z Unią Europejską opowiada się większość zwolenników PO. Nieustępliwości w sprawie dopłat dla rolników oczekuje natomiast większość sympatyków PSL, Samoobrony oraz LPR. Opinie potencjalnych elektoratów PiS i SLD są wyraźnie mniej jednoznaczne, choć w tym pierwszym nieco przeważają zwolennicy bardziej elastycznego podejścia do tej kwestii, w drugim zaś - sztywnego.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych	Unia Europejska stosuje dotacje dla rolnictwa. Negocjatorzy unijni proponują, aby polscy rolnicy otrzymali w pierwszych latach po wejściu do Unii tylko część dopłat, jakie dostają rolnicy w Unii Europejskiej. Czy, Pana(i) zdaniem, w tej sytuacji Polska powinna:		
	zgodzić się na to, aby polscy rolnicy otrzymywali w pierwszych latach członkostwa w Unii część dopłat, starając się, aby były one jak najwyższe	bezwzględnie domagać się całości dopłat dla rolników od momentu uzyskania członkostwa w UE, nawet jeśli groziłoby to zablokowaniem negocjacji i pozostaniem Polski poza tą organizacją	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	63	37	0
PiS	49	46	5
SLD	45	53	2
PSL	32	68	0
Samoobrona	30	70	0
LPR	23	75	1

Wprawdzie przeważająca część ankietowanych uważa, iż należy nadal obstawać przy żądaniu całości dopłat bezpośrednich dla rolników, jednak zdecydowana większość (71%) przyznaje, że w gruncie rzeczy oczekiwanie, iż polscy rolnicy otrzymają całość dopłat od razu po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej, jest nierealne. Tylko 14% respondentów uważa to rozwiązanie za możliwe.

RYS. 4. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z NASTĘPUJĄCĄ OPINIĄ CZY TEŻ NIE: W GRUNCIE RZECZY OCZEKIWANIE, ŻE POLSCY ROLNICY OTRZYMAJĄ CAŁOŚĆ DOPLAT BEZPOŚREDNICH OD RAZU PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ, JEST NIEREALNE?

Warto podkreślić, że również zdecydowana większość rolników (77%) nie wierzy w możliwość wynegocjowania dopłat w pełnej wysokości.

Minimalny poziom dopłat bezpośrednich, jaki w odczuciu społecznym byłby do przyjęcia, to średnio 66% tego, co otrzymują rolnicy w krajach Unii Europejskiej. Poziom dopłat satysfakcjonujący polskich rolników nie odbiega znacząco od przeciętnej dla ogółu badanych i wynosi średnio około 69% dopłat przysługujących unijnym farmerom.

W elektoratach partyjnych najmniejsze oczekiwania pod tym względem mają zwolennicy PO (zadowalałyby ich dopłaty na poziomie średnio około 63%) i SLD (średnio około 64%), zdecydowanie najwięcej zaś oczekują sympatycy Samoobrony (średnio ponad 75%).

Mimo że zwolennicy twardych negocjacji w sprawie rolnictwa dominują liczebnie nad osobami nastawionymi bardziej kompromisowo, jednocześnie przeważa opinia, że dla polskiego rolnictwa korzystniejsze byłoby wejście naszego kraju do UE, nawet jeśli polscy rolnicy nie dostaliby od razu całości dopłat bezpośrednich, niż pozostanie poza tą strukturą. Z poglądem tym zgadza się co drugi ankietowany (51%), nieco ponad jedna trzecia (35%) jest przeciwnego zdania.

Opinie dotyczące postawy w negocjacjach rolnych oraz skutków integracji dla rolnictwa przy nierównych dopłatach dla rolników w obecnych i przyszłych krajach członkowskich Unii mogą wydawać się niespójne. Ich pozorna niespójność wynika stąd, że w pierwszym przypadku opinie ankietowanych odnoszą się do samego procesu negocjacyjnego, taktyki negocjacyjnej, natomiast w drugim przypadku - do wyniku rokowań.

Ocena skutków integracji dla rolnictwa przy założeniu, że polscy rolnicy nie dostaną od razu całości dopłat bezpośrednich, wiąże się przede wszystkim z wykształceniem i, co za tym idzie, sytuacją materialną badanych. Im wyższe wykształcenie i lepsze położenie materialne (wyrażane zarówno w deklarowanych średnich miesięcznych dochodach *per capita* w rodzinie, jak i ocenach własnych warunków materialnych), tym większy optymizm w tej kwestii. Dla porównania - przekonanie, że polskie rolnictwo skorzysta na wejściu naszego kraju do Unii, nawet przy niepełnym wymiarze dopłat bezpośrednich, wyraża 75% osób z wyższym wykształceniem i tylko 38% z wykształceniem podstawowym (odmiennego zdania jest odpowiednio: 22% i 39% badanych z tych grup). Ponadto perspektywy polskiego rolnictwa lepiej oceniają mieszkańcy miast (od 56% do 58% optymistów w zależności od wielkości miasta) niż wsi (41%). Wyraźnie najwięcej obaw co do skutków integracji dla

rolnictwa - przy nierównych zasadach dla starych i nowych członków - żywią sami rolnicy. Przekonanie, że mimo wszystko będzie ona korzystna dla tej dziedziny gospodarki, wyraża jedna trzecia rolników (33%), a ponad połowa (52%) jest przeciwnego zdania.

Opinie w tej kwestii silnie różnicują sympatie partyjne. Korzyści dla polskiego rolnictwa nawet przy niepełnym wymiarze dopłat bezpośrednich spodziewa się zdecydowana większość zwolenników PO i SLD, a także przeważająca część potencjalnych wyborców PSL i PiS. W większości sceptycznie do takich nadziei odnoszą się elektoraty LPR i Samoobrony.

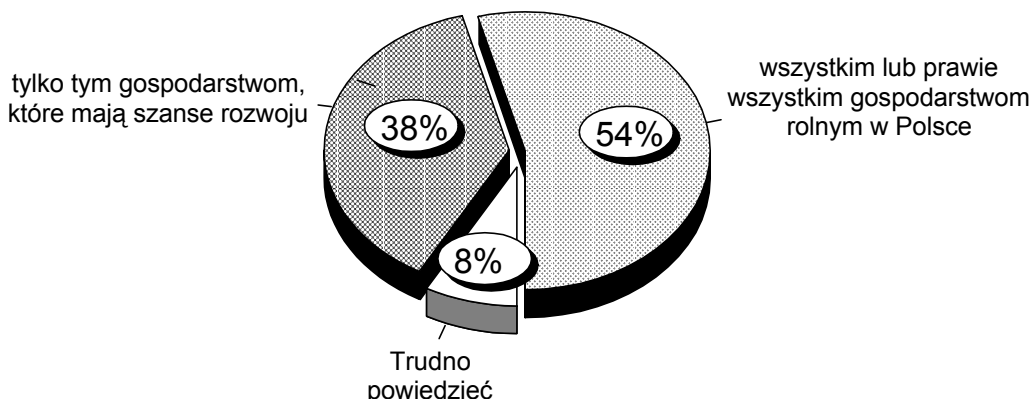
Tabela 2

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych	Czy zgadza się Pan(i) z następującą opinią czy też nie: Dla polskiego rolnictwa bardziej korzystne byłoby wejście do UE, nawet jeśli polscy rolnicy nie dostaliby od razu całości dopłat bezpośrednich, niż pozostanie poza Unią?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	74	19	7
SLD	64	25	11
PSL	52	43	4
PiS	50	39	11
LPR	30	66	4
Samoobrona	23	65	12

Unia Europejska proponuje uproszczony system przyznawania dopłat bezpośrednich: przysługiwałyby one każdemu rolnikowi posiadającemu gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 0,3 ha. Systemem dopłat bezpośrednich byłaby wówczas objęta ogromna większość rolników w Polsce, niezależnie od tego, czy produkują żywność na rynek, a nawet niezależnie od tego, czy w ogóle uprawiają ziemię. Propozycja ta budzi kontrowersje. Wprawdzie, jak się argumentuje, ułatwia ona system wypłacania dopłat, jednak może sprzyjać utrwalaniu obecnej struktury agrarnej w Polsce.

Sposób alokacji dopłat zaproponowany przez Komisję Europejską uzyskał akceptację przeważającej części społeczeństwa. Ponad połowa badanych (54%) uważa, iż powinny być one przyznawane wszystkim lub prawie wszystkim gospodarstwom rolnym w Polsce, a blisko dwie piąte (38%) - że tylko tym, które mają szanse rozwoju.

RYS. 6. CZY, PANA(I) ZDANIEM, DOPLATY BEZPOŚREDNIE POWINNY BYĆ PRYZNANE:

Za objęciem jak największej liczby gospodarstw systemem dopłat bezpośrednich opowiada się prawie dwie trzecie mieszkańców wsi (65%) i ponad trzy czwarte rolników (79%). Natomiast przyznanie dopłat bezpośrednich tylko tym gospodarstwom, które mają szanse rozwoju, najczęściej popierają mieszkańcy dużych miast liczących ponad 500 tys. ludności (53%), badani z wyższym wykształceniem (52%), osoby osiągające stosunkowo wysokie dochody (miesięcznie powyżej 800 zł) *per capita* w rodzinie, respondenci zadowoleni z własnych warunków materialnych (53%), a spośród grup społeczno-zawodowych kadra kierownicza i inteligencja (59%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (56%).

W elektoratach partyjnych zwolennikami rozwiązania egalitarnego najczęściej są sympatycy Samoobrony oraz większość zwolenników LPR i PSL. Potencjalni wyborcy PO, SLD oraz PiS są w tej kwestii podzielni, choć raczej skłaniają się do rozwiązania zakładającego ograniczenia w przyznawaniu dopłat.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty i ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, dopłaty bezpośrednie powinny być przyznane:		
	wszystkim lub prawie wszystkim gospodarstwom rolnym w Polsce	tylko tym gospodarstwom, które mają szanse rozwoju	Trudno powiedzieć
w procentach			
Samoobrona	83	17	0
LPR	67	26	7
PSL	67	30	3
PO	45	51	4
SLD	44	48	8
PiS	37	55	8

MOTYWY DZIAŁANIA UNII EUROPEJSKIEJ

Politycy unijni argumentują niekiedy, że przyznanie polskim rolnikom wysokich dopłat bezpośrednich zahamowałoby restrukturyzację naszego rolnictwa. Polscy krytycy propozycji unijnych sądzą jednak, że to właśnie niskie dopłaty przyznawane wszystkim rolnikom posiadającym gospodarstwa rolne o powierzchni co najmniej 0,3 ha spowolnią proces zmian w rolnictwie. Jego rozwojowi nie będą również sprzyjać zbyt niskie, ich zdaniem, proponowane limity produkcyjne. Niektórzy mówią wprost, że propozycje Komisji Europejskiej zmierzają do osłabienia potencjału polskiego rolnictwa.

Opinia publiczna w Polsce jest podzielona w ocenie motywów działania Unii Europejskiej w sprawie integracji rolnictwa. Przeważający odsetek ankietowanych (46%) zgadza się z poglądem, że UE prowadzi celową politykę zmierzającą do zniszczenia, osłabienia polskiego rolnictwa, natomiast prawie dwie piąte (38%) odrzuca to stwierdzenie.

Zamiar zniszczenia polskiego rolnictwa zdecydowanie najczęściej zarzucają Unii Europejskiej sami zainteresowani - niemal trzy czwarte rolników (72%) zgadza się z taką interpretacją propozycji Komisji Europejskiej. Tego rodzaju myśleniu sprzeciwiają się przede wszystkim respondenci z wyższym wykształceniem, osiągający stosunkowo wysokie dochody

per capita w rodzinie (miesięcznie powyżej 800 zł), badani dobrze oceniający własne warunki materialne oraz mieszkańcy dużych miast liczących ponad 500 tys. ludności.

Dążenie do osłabienia potencjału polskiego rolnictwa dostrzega w działaniach UE większość zwolenników LPR, Samoobrony i PSL. Nie zauważa tego większość sympatyków PO i przeważający odsetek potencjalnych wyborców SLD. Wśród zwolenników PiS opinie na temat motywów działania UE są niemal równo podzielone.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych	Czy zgadza się Pan(i) z następującą opinią czy też nie: Unia Europejska prowadzi celową politykę zmierzającą do zniszczenia, osłabienia polskiego rolnictwa?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
LPR	69	26	5
Samoobrona	66	19	15
PSL	65	29	7
PiS	44	43	13
SLD	41	48	11
PO	23	71	5

AKCEPTACJA ZMIAN WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ

Unia Europejska wydaje na finansowanie Wspólnej Polityki Rolnej (CAP) około połowy całego swojego budżetu. W związku z tym pojawiają się postulaty wskazujące na potrzebę zmiany zasad tej polityki, zmierzających do ograniczenia nakładów na rolnictwo (przede wszystkim zmniejszenia wysokości dopłat bezpośrednich dla rolników). Propozycje te są różnie przyjmowane w poszczególnych krajach unijnych, między innymi w zależności od tego, w jakim stopniu korzystają one z dobrodziejstw CAP. Zmniejszenie wysokości dopłat bezpośrednich w Unii Europejskiej dawałoby możliwość szybszego zrównania zasad konkurencji dla rolników z obecnych i przyszłych krajów członkowskich.

Wprawdzie Polacy nie wierzą, że nasi rolnicy zostaną już w momencie uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej objęci pełnymi dopłatami, jednak w przeważającej części

są przeciwni zmianom Wspólnej Polityki Rolnej w zakresie wysokości dopłat bezpośrednich (43% wskazań). Zmniejszenie dopłat zarówno w obecnych, jak i przyszłych krajach Unii popiera 29% ankietowanych.

Rolnicy prawie dwukrotnie częściej opowiadają się za utrzymaniem dopłat bezpośrednich w dotychczasowej wysokości (48%) niż za ich zmniejszeniem (25%).

★

★

★

Krytyczny odbiór propozycji Komisji Europejskiej w sprawie integracji polskiego rolnictwa z unijnym nie wpłynął, jak wiadomo, w istotny sposób na społeczną akceptację przystąpienia Polski do Unii. Po odnotowanym w marcu niewielkim spadku poparcia dla integracji, w kwietniu ponownie nastąpił wzrost liczby jej zwolenników. Przedstawione wyniki przynajmniej częściowo wyjaśniają, dlaczego tak się stało.

Nie ulega wątpliwości, że to, co dotychczas zaoferowała nam Unia Europejska, to w odczuciu społecznym zdecydowanie za mało. Zdaniem ponad połowy Polaków nasz kraj powinien nadal domagać się dla rolników dopłat bezpośrednich w takiej wysokości, w jakiej otrzymują je rolnicy w krajach unijnych. Rzecz jednak w tym, że sami nie wierzymy, iż otrzymamy pełne dopłaty. W tej sytuacji - wbrew buńczucznym deklaracjom „wszystko albo nic”, które trzeba traktować jako element taktyki negocjacyjnej - należy raczej walczyć o to, aby były one maksymalnie wysokie. Nawet jeśli na pełne dopłaty trzeba będzie czekać jeszcze kilka lat, członkostwo w Unii Europejskiej będzie, w opinii przeważającej części naszego społeczeństwa, korzystne dla polskiego rolnictwa. Polacy w większości zgadzają się też z poglądem, że należy wspierać rozwój wsi - tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem, rozwój usług, infrastruktury na obszarach wiejskich.

Obraz postaw społecznych wobec kwestii negocjacji rolnych byłby niekompletny, gdyby nie uwzględnić w nim opinii samych zainteresowanych, a więc rolników. Wprawdzie akceptują oni konieczność zmian w rolnictwie, w przeważającej części uważają też, że należy wspierać nie tylko rozwój rolnictwa, ale przede wszystkim wsi, jednak ich obawy związane z integracją są zdecydowanie największe. Ponad połowa rolników sądzi, że integracja na nierównych zasadach - nawet przy założeniu, że za kilka lat rolnicy dostaną pełne dopłaty - będzie niekorzystna dla naszego rolnictwa; prawie trzy czwarte jest przekonanych, że Unia Europejska prowadzi celową politykę zmierzającą do zniszczenia polskiego rolnictwa. Podobnie jak większość społeczeństwa, rolnicy nie wierzą w uzyskanie pełnych dopłat (77%), ale najsilniej domagają się walki o nie (86%).

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy zgadza się Pan(i) z następującą opinią czy też nie:
Zmiany w polskim rolnictwie polegające m.in. na zmniejszeniu liczby gospodarstw i zwiększeniu ich powierzchni, przechodzeniu części zatrudnionych w rolnictwie do działalności pozarolniczej są konieczne, niezależnie od tego, czy Polska wejdzie do Unii Europejskiej czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	59	22	19	1043
Płeć				
Mężczyźni	64	22	15	498
Kobiety	54	22	23	545
Wiek				
18-24 lat	60	24	16	161
25-34	59	24	17	188
35-44	60	25	15	192
45-54	60	24	16	220
55-64	64	18	17	116
65 lat i więcej	51	14	35	166
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	27	23	376
Miasto do 20 tys.	68	15	16	114
20-100 tys.	64	20	16	208
101-500 tys.	62	20	18	219
501 tys. i więcej mieszk.	61	22	17	126
Wykształcenie				
Podstawowe	50	22	28	275
Zasadnicze zawodowe	55	26	19	311
Średnie	62	22	16	354
Wyższe	84	12	4	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	88	9	3	70
Prac. umysł. niż. szczebla	74	16	9	84
Pracownicy fiz. - umysł.	54	18	28	77
Robotnicy wykwalifikowani	53	27	20	81
Robotnicy niewykwalifik.	47	31	23	31
Rolnicy	52	38	10	61
Pracujący na własny rach.	70	28	1	50
Bierni zawodowo				
Renciści	55	22	23	121
Emeryci	55	16	30	180
Uczniowie i studenci	60	20	20	84
Bezrobotni	53	29	18	171
Gospodynie domowe i inni	50	29	22	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	71	16	13	143
spółce właścicieli	60	26	14	89
prywatnych i państwa	64	20	16	172
sekt. pryw. poza rolnict.	54	35	11	65
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	49	27	24	145
300-399	57	22	21	92
400-599	58	21	21	191
600-800	59	20	21	159
Powyżej 800 zł	74	18	8	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	51	28	22	324
Średnie	56	22	22	490
Dobre	77	14	9	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	56	24	20	56
Raz w tygodniu	58	22	20	549
1-2 razy w miesiącu	54	26	20	156
Kilka razy w roku	65	20	15	190
W ogóle nie uczestniczy	62	19	19	91
Poglądy polityczne				
Lewica	65	22	13	270
Centrum	63	23	15	279
Prawica	67	21	12	229
Trudno powiedzieć	41	23	36	265

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, fundusze z Unii Europejskiej przeznaczone dla wsi i rolnictwa powinny być wykorzystywane: 1 - przede wszystkim na rozwój rolnictwa; 2 - przede wszystkim na rozwój wsi (tworzenie miejsc pracy na wsi poza rolnictwem, rozwój usług, infrastruktury na wsi itd.)

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	55	9	1042
Płeć				
Mężczyźni	39	55	5	497
Kobiety	34	55	12	546
Wiek				
18-24 lat	29	65	6	161
25-34	32	59	9	188
35-44	34	62	4	192
45-54	39	53	8	220
55-64	37	56	8	116
65 lat i więcej	47	36	17	165
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	61	9	376
Miasto do 20 tys.	34	58	8	114
20-100 tys.	36	56	8	208
101-500 tys.	45	46	8	219
501 tys. i więcej mieszk.	39	50	11	125
Wykształcenie				
Podstawowe	41	47	12	275
Zasadnicze zawodowe	33	59	8	311
Średnie	37	57	6	353
Wysze	32	58	10	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	29	66	5	70
Prac. umysł. niż. szczebla	38	49	13	84
Pracownicy fiz. - umysł.	32	60	8	76
Robotnicy wykwalifikowani	33	57	10	81
Robotnicy niewykwalifik.	33	63	5	31
Rolnicy	41	56	3	61
Pracujący na własny rach.	53	42	6	50
Bierni zawodowo				
Renciści	41	47	12	121
Emeryci	44	43	13	179
Uczniowie i studenci	27	70	4	84
Bezrobotni	26	67	7	171
Gospodynie domowe i inni	54	41	5	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	31	58	10	142
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	54	5	89
sekt. pryw. poza rolnict.	36	56	8	172
prywatnym gosp. rolnym	39	58	3	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	28	63	9	145
300-399	37	58	4	92
400-599	36	56	8	191
600-800	36	55	10	159
Powyżej 800 zł	42	51	7	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	33	56	11	323
Średnie	37	53	9	491
Dobre	38	57	4	229
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	43	15	56
Raz w tygodniu	33	59	9	548
1-2 razy w miesiącu	40	53	7	156
Kilka razy w roku	41	50	10	190
W ogóle nie uczestniczy	40	57	3	91
Poglądy polityczne				
Lewica	37	57	5	270
Centrum	39	56	5	278
Prawica	34	58	7	228
Trudno powiedzieć	34	49	17	266

Tabela 3. Unia Europejska stosuje dotacje dla rolnictwa. Negocjatorzy unijni proponują, aby polscy rolnicy otrzymali w pierwszych latach po wejściu do Unii tylko część dopłat, jakie dostają rolnicy w Unii Europejskiej. Czy, Pana(i) zdaniem, w tej sytuacji Polska powinna: 1 - zgodzić się na to, aby polscy rolnicy otrzymywali w pierwszych latach członkostwa w Unii część dopłat, starając się, aby były one jak najwyższe; 2 - bezwzględnie domagać się całości dopłat dla rolników od momentu uzyskania członkostwa w UE, nawet jeśli groziłoby to zablokowaniem negocjacji i pozostaniem Polski poza tą organizacją

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	56	3	1044
Płeć				
Mężczyźni	45	54	1	498
Kobiety	36	58	5	546
Wiek				
18-24 lat	47	50	3	161
25-34	49	49	2	188
35-44	40	58	2	193
45-54	40	59	2	220
55-64	34	62	4	116
65 lat i więcej	31	60	8	166
Miejsce zamieszkania				
Wieś	29	68	3	376
Miasto do 20 tys.	39	60	1	114
20-100 tys.	47	50	3	209
101-500 tys.	50	47	3	219
501 tys. i więcej mieszk.	49	45	6	126
Wykształcenie				
Podstawowe	31	65	4	275
Zasadnicze zawodowe	38	59	3	311
Średnie	44	54	3	354
Wyższe	63	35	2	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	36	3	70
Prac. umysł. niż. szczebla	48	51	1	84
Pracownicy fiz. - umysł.	50	50	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	39	58	3	81
Robotnicy niewykwalifik.	45	53	2	31
Rolnicy	14	86	0	61
Pracujący na własny rach.	44	56	0	50
Bierni zawodowo				
Renciści	29	64	7	121
Emeryci	34	60	5	180
Uczniowie i studenci	48	46	6	84
Bezrobotni	43	56	2	171
Gospodynie domowe i inni	45	52	3	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	47	50	3	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	55	43	2	89
sekt. pryw. poza rolnict.	46	53	1	172
prywatnym gosp. rolnym	17	83	0	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	28	66	6	145
300-399	43	57	0	92
400-599	38	60	1	191
600-800	49	48	3	159
Powyżej 800 zł	51	47	3	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	34	61	4	324
Średnie	39	58	3	491
Dobre	52	45	3	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	62	8	56
Raz w tygodniu	36	60	4	549
1-2 razy w miesiącu	48	52	1	156
Kilka razy w roku	45	53	2	191
W ogóle nie uczestniczy	52	44	3	91
Poglądy polityczne				
Lewica	39	60	2	270
Centrum	44	56	1	279
Prawica	43	56	1	229
Trudno powiedzieć	37	54	9	266

Tabela 4. Czy zgadza się Pan(i) z następującą opinią czy też nie:
Dla polskiego rolnictwa bardziej korzystne byłoby wejście
do UE, nawet jeśli polscy rolnicy nie dostaliby od razu całości
dopłat bezpośrednich, niż pozostanie poza Unią?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	35	14	1043
Płeć				
Mężczyźni	52	38	10	498
Kobiety	50	32	18	545
Wiek				
18-24 lat	54	28	17	161
25-34	61	31	9	188
35-44	53	35	12	192
45-54	48	42	10	220
55-64	43	42	15	116
65 lat i więcej	42	32	26	166
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	43	16	376
Miasto do 20 tys.	57	35	8	114
20-100 tys.	56	29	15	208
101-500 tys.	56	30	14	219
501 tys. i więcej mieszk.	58	27	15	126
Wykształcenie				
Podstawowe	38	39	23	275
Zasadnicze zawodowe	48	39	13	311
Średnie	56	32	12	354
Wyższe	75	22	3	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	73	23	4	70
Prac.umysł.niż.szczebła	61	33	6	84
Pracownicy fiz.-umysł.	56	31	13	77
Robotnicy wykwalifikowani	57	30	13	81
Robotnicy niewykwalifik.	49	29	22	31
Rolnicy	33	52	15	61
Pracujący na własny rach.	54	46	0	50
Bierni zawodowo				
Renciści	42	45	14	121
Emeryci	44	32	25	180
Uczniowie i studenci	55	21	24	84
Bezrobotni	48	41	11	171
Gospodynie domowe i inni	54	21	24	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	58	35	7	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	65	25	9	89
sekt. pryw. poza rolnict.	58	32	10	172
prywatnym gosp. rolnym	36	51	13	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	40	40	21	145
300-399	48	43	9	92
400-599	47	36	17	191
600-800	56	31	13	159
Powyżej 800 zł	63	29	8	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	42	41	17	324
Średnie	50	35	16	490
Dobre	65	26	9	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	42	12	56
Raz w tygodniu	48	36	16	549
1-2 razy w miesiącu	57	32	11	156
Kilka razy w roku	55	29	16	190
W ogóle nie uczestniczy	52	36	12	91
Poglądy polityczne				
Lewica	58	31	11	270
Centrum	51	39	11	279
Prawica	55	37	8	229
Trudno powiedzieć	40	32	28	265

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, dopłaty bezpośrednie powinny być przyznane:
 1 - wszystkim lub prawie wszystkim gospodarstwom rolnym w Polsce;
 2 - tylko tym gospodarstwom, które mają szanse rozwoju
 (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	54	38	8	1044
Płeć				
Mężczyźni	54	41	5	498
Kobiety	54	35	11	546
Wiek				
18-24 lat	63	32	6	161
25-34	59	35	6	188
35-44	44	45	10	193
45-54	56	37	7	220
55-64	54	39	7	116
65 lat i więcej	48	38	14	166
Miejsce zamieszkania				
Wieś	65	29	6	376
Miasto do 20 tys.	54	39	8	114
20-100 tys.	49	39	12	209
101-500 tys.	50	43	7	219
501 tys. i więcej mieszk.	33	53	13	126
Wykształcenie				
Podstawowe	59	31	9	275
Zasadnicze zawodowe	59	34	7	311
Średnie	50	42	8	354
Wyższe	37	52	11	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	59	11	70
Prac. umysł. niż. szczebla	42	45	13	84
Pracownicy fiz.-umysł.	67	26	7	77
Robotnicy wykwalifikowani	46	40	14	81
Robotnicy niewykwalifik.	56	39	5	31
Rolnicy	79	19	3	61
Pracujący na własny rach.	43	56	1	50
Bierni zawodowo				
Renciści	59	31	11	121
Emeryci	49	39	13	180
Uczniowie i studenci	64	31	4	84
Bezrobotni	56	40	4	171
Gospodynie domowe i inni	62	30	8	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	45	13	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	47	41	11	89
sekt. pryw. poza rolnict.	50	44	6	172
prywatnym gosp. rolnym	76	22	2	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	67	25	7	145
300-399	60	38	3	92
400-599	54	39	7	191
600-800	51	36	13	159
Powyżej 800 zł	43	50	7	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	66	25	9	324
Średnie	52	39	9	491
Dobre	41	53	6	230
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	32	10	56
Raz w tygodniu	56	36	8	549
1-2 razy w miesiącu	54	37	8	156
Kilka razy w roku	45	46	9	191
W ogóle nie uczestniczy	55	38	7	91
Poglądy polityczne				
Lewica	47	43	10	270
Centrum	54	41	4	279
Prawica	54	40	6	229
Trudno powiedzieć	60	27	14	266

Tabela 6. Czy zgadza się Pan(i) z następującą opinią czy też nie:
Unia Europejska prowadzi celową politykę zmierzającą
do zniszczenia, osłabienia polskiego rolnictwa?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	38	16	1042
Płeć				
Mężczyźni	50	37	13	498
Kobiety	41	39	19	544
Wiek				
18-24 lat	38	46	16	161
25-34	44	43	13	188
35-44	45	39	16	192
45-54	52	34	14	220
55-64	55	36	9	116
65 lat i więcej	40	31	29	165
Miejsce zamieszkania				
Wieś	58	23	18	376
Miasto do 20 tys.	46	44	10	113
20-100 tys.	39	46	14	208
101-500 tys.	37	44	19	219
501 tys. i więcej mieszk.	33	52	15	126
Wykształcenie				
Podstawowe	50	30	20	275
Zasadnicze zawodowe	52	29	20	310
Średnie	44	44	13	354
Wyższe	24	67	9	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	31	61	8	70
Prac.umysł.niż.szczebła	40	46	14	84
Pracownicy fiz.-umysł.	53	32	14	77
Robotnicy wykwalifikowani	47	37	16	81
Robotnicy niewykwalifik.	48	42	10	31
Rolnicy	72	16	12	61
Pracujący na własny rach.	49	46	5	50
Bierni zawodowo				
Renciści	48	29	23	121
Emeryci	44	36	20	180
Uczniowie i studenci	28	52	19	84
Bezrobotni	51	33	16	171
Gospodynie domowe i inni	31	40	29	33
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	46	12	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	46	40	14	89
sekt. pryw. poza rolnict.	43	47	10	172
prywatnym gosp. rolnym	70	20	11	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	46	30	24	145
300-399	61	23	17	92
400-599	56	32	12	191
600-800	38	46	16	158
Powyżej 800 zł	37	53	9	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	26	21	324
Średnie	46	37	17	490
Dobre	34	57	9	229
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	52	26	22	56
Raz w tygodniu	50	35	16	548
1-2 razy w miesiącu	46	40	14	156
Kilka razy w roku	36	45	18	190
W ogóle nie uczestniczy	36	47	17	91
Poglądy polityczne				
Lewica	45	42	14	269
Centrum	53	36	11	279
Prawica	46	44	10	229
Trudno powiedzieć	39	31	30	265